

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Навчально-науковий інститут історії та філософії
Кафедра права та методики викладання правознавства

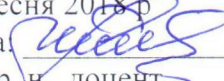
ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор навчально-наукового
інституту історії та філософії
 Ю.В. Подрез
01 жовтня 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЮРИДИЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ ТА ТЕОРІЯ ПЕРЕГОВОРІВ

Перший (бакалаврський) рівень

галузь знань: 08 Право
спеціальність: 081 Право
освітньо-професійна програма: Право
Мова навчання: українська

Погоджено
науково-методичною комісією
Навчально-наукового
інституту історії та філософії
28 вересня 2018 р.
Голова Подрез Ю.В.
к. істор. н., доцент

Суми - 2018

Розробник:

Шестопалов Роман Миколайович – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри права та методики викладання правознавства

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри права та методики викладання правознавства

Протокол № 2 від 28 вересня 2018 р.

В.о. завідувача кафедри

кандидат педагогічних наук, доцент

О.М. Іваній

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
4-й		4-й	
Семестр			
7-й		7-й	
Лекції			
28 год.		6 год.	
Практичні, семінарські			
30 год.		6 год.	
Лабораторні			
Самостійна робота			
118 год.		166 год.	
Консультації:			
4 год.		2 год.	
Загальна кількість годин – 180	Вид контролю: екзамен		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Конфлікти були, є і будуть у нашому житті. Соціальні конфлікти відбуваються переважно у сфері правових відносин, спричиняються юридичними ситуаціями і вирішуються юридичними засобами.

Програма навчальної дисципліни «Юридична конфліктологія та теорія переговорів» входить до переліку вибіркових компонентів освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти «Бакалавр» спеціальності 081 «Право».

Предметом вивчення дисципліни є дослідження загальних законів і закономірностей виникнення й розвитку юридичних конфліктів, а також технологій, способів, методів вирішення, запобігання та управління ними.

Мета дисципліни – ознайомити студентів з основними положеннями загальної теорії юридичної конфліктології, підвищити методологічну і методичну підготовку майбутніх юристів до дій у конфліктних ситуаціях.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **фахових компетентностей**:

ФК 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

ФК 3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

ФК 4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.

ФК 11. Здатність визначати належні для юридичного аналізу факти.

ФК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

ФК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

ФК 14. Здатність до консультивання з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності, а саме:**

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна пов'язана з дисциплінами, що :

- вивчалися раніше: «Адміністративне право», «Теорія держави і права», «Конституційне право», «Державне право зарубіжних країн», «Вступ до права ЄС», «Судові та правоохоронні органи», «Юридична психологія», «Філософія», «Юридична деонтологія» тощо;
- вивчаються паралельно : «Забезпечення прав людини», «Політологія», «Цивільний процес», «Господарський процес» тощо.

3. Результати навчання за дисципліною

Знання	<p>ПРЗ 1. Концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності</p> <p>ПРЗ 2. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності, зокрема на межі предметних галузей</p>	<p>Студент повинен знати на достатньому рівні:</p> <ul style="list-style-type: none">- методологічні засади юридичної конфліктології;- характеристику юридичного конфлікту як соціального феномена;- класифікацію юридичних конфліктів;- структуру юридичних конфліктів;- динаміку юридичних конфліктів;- зміст управління юридичними конфліктами;- форми та механізми врегулювання юридичних конфліктів;- квазіюридичні методи врегулювання юридичних конфліктів;- психологічні особливості поведінки особистості в умовах юридичного конфлікту;- технології ефективного спілкування та раціональної поведінки юриста в конфлікті.
---------------	---	---

Уміння	<p>ПРУ 1. Визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздальгідь невідомих умов та обставин</p> <p>ПРУ 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання</p> <p>ПРУ 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел</p> <p>ПРУ 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми</p> <p>ПРУ 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю</p> <p>ПРУ 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему</p> <p>ПРУ 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин</p> <p>ПРУ 10. Належно</p>	<p>Студент повинен уміти на достатньому рівні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аналізувати зміст та структуру юридичного конфлікту; - прогнозувати, запобігати, врегульовувати юридичні конфлікти; - використовувати технології ефективного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті; - проводити переговори з вирішення юридичних конфліктів та суперечностей; - застосовувати методики психологічного захисту в конфліктних ситуаціях; - виявляти чинники соціальних конфліктів в трудовому колективі, організації, розробляти конкретні рекомендації щодо управління різними видами конфліктів; - розробляти психопрофілактичні засоби запобігання міжособистісних і міжгрупових конфліктів за рахунок підвищення соціально-психологічної компетентності членів групи; - проводити соціально-психологічні тренінги розвитку комунікативних навичок, умінь аналізувати та розв'язувати конфліктні ситуації; - знати методи урегулювання та розв'язання специфічних конфліктів різних рівнів у діяльності колективів; - вміти вивчати й узагальнювати психологічні, економічні та юридичні проблеми, причини їх виникнення у колективі для надання рекомендації
---------------	---	---

	<p>використовувати цифрову і статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності</p> <p>ПРУ 15. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки</p> <p>ПРУ 17. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях</p>	<p>щодо їх розв’язання;</p> <ul style="list-style-type: none"> - використовувати медіацію в психолого-педагогічній, економічній та юридичній практиці; - вести науковий пошук нових форм і способів локалізації юридичних конфліктів.
<p>Автономія і відповідальність</p>	<p>ПРА 1. Усвідомлювати соціальну значущість майбутньої професії, сформованість мотивації до здійснення професійної діяльності</p> <p>ПРА 2. Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування</p>	<p>Студент повинен володіти на достатньому рівні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатністю критично оцінювати існуючу практику щодо забезпечення людських прав у правничій діяльності; - цілеспрямованим використанням багатого арсеналу методів, вимог, технологій, прийнятих в його майбутній професійній діяльності; - мистецтвом вирішення професійних завдань з урахуванням моральної цінності людської особистості

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A	Вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань.
B	Вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці.
C	Недостатньо повне засвоює навчальний матеріал, намагається застосовувати знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці. засвоєння матеріалу
D	Володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знайомий з основними поняттями навчального матеріалу.
E	Частково володіє навчальним матеріалом, не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації має елементарні нестійкі навички виконання завдання
FX	Має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускається суттєві помилки.
F	Не володіє навчальним матеріалом

Розподіл балів

Денна форма навчання

Поточний контроль							Разом	Сума
Розділ 1					Розділ 2			
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7		
Поточний контроль							50	100
6	8	6	8	8	8	6		
Контроль самостійної роботи							25	
4	4	3	4	4	4	2		
Складання екзамену							25	

Заочна форма навчання

Поточний контроль							Разом	Сума
Розділ 1					Розділ 2			
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7		
Поточний контроль							35	100
5	5	5	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи							40	
4	6	6	6	6	6	6		
Складання екзамену							25	

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи. Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **50 балів (35 балів - для студентів заочної форми навчання):** участь у *семінарах* – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.

- 25 балів (40 балів - для студентів заочної форми навчання):
самостійне опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготування рефератів, есе тощо.

Разом – 75 балів.

Результатом підсумкового контролю є екзамен (25 балів).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проєкту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни є:

- усний контроль, який здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль, що здійснюється за допомогою письмових робіт, які можуть бути короткочасними (15-20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь.

- підготовка доповідей, есе, презентацій. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Юридична конфліктологія та теорія переговорів» складається з двох розділів:

I. Загальна теорія юридичного конфлікту

1. Методологічні засади юридичної конфліктології
2. Характеристика юридичного конфлікту як соціального феномена
3. Механізми та динаміка юридичного конфлікту
4. Управління конфліктом
5. Вирішення юридичного конфлікту та запобігання йому

II. Психологія юридичного конфлікту

6. Особистість в умовах конфлікту
7. Технології ефективного спілкування та раціональної поведінки юриста в конфлікті

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Розділ I. Загальна теорія юридичного конфлікту

Тема 1. Методологічні засади юридичної конфліктології

Історія виникнення та розвитку конфліктології як теорії і практики. Становлення вітчизняної юридичної конфліктології. Предмет, завдання та сучасні проблеми юридичної конфліктології як міждисциплінарної галузі знань. Загальна теорія конфлікту. Проблематика конфлікту за М. Вебером. Конфлікт та девіантна поведінка (Е. Дюркгейм). Соціальне напруження в теорії соціальної дії Т. Парсонса. Р. Дарендорф: конфлікт та модернізація суспільства. Природа конфлікту. Поняття конфлікту, його сутність та функції. Рушійні сили та мотивація конфлікту. Сфери конфліктних взаємовідносин. Рівні наукового розгляду: геополітичний, політологічний, соціологічний, психологічний. Проблема взаємовідносин конфліктів на макро- та мікрорівнях. Класифікація конфліктів за сферами прояву, ступенем тривалості і напруження, суб'єктами конфліктної взаємодії, соціальними наслідками та предметом. Методи юридичної конфліктології.

Тема 2. Характеристика юридичного конфлікту як соціального феномена

Поняття та специфіка юридичного конфлікту. Конфлікти в нормативно-правовій сфері. Класифікація юридичного конфлікту за галузями права, природою належних правових норм, системою державних правозастосовуючих органів. Юридичний конфлікт у державно-правовій сфері. Юридичні конфлікти між гілками влади і на парламентському рівні. Юридичний конфлікт у цивільно-правових відносинах. Юридичні конфлікти в господарських, комерційних і фінансових відносинах. Трудові конфлікти. Сімейні конфлікти. Екологічні конфлікти. Кримінальні конфлікти. Процесуальний конфлікт як система правовідносин. Виникнення та розвиток конфлікту залежно від позиції учасників процесу. Колізія захисту. Колізія обвинувача та потерпілого. Юридичні аспекти міжнародних конфліктів. Взаємодія міжнародних конфліктів і міжнародного права.

Тема 3. Механізми та динаміка юридичного конфлікту

Аналітика конфлікту. Визначення основних структурних елементів конфлікту. Поняття конфліктної ситуації. Сприйняття конфліктної ситуації. Соціальне напруження. Вплив соціального напруження на поведінку. Напруження та соціальні суперечності. Причини конфліктів. Учасники юридичного конфлікту. Конфліктні інтереси. Позиція учасника юридичного конфлікту. Динаміка конфлікту. Спрямованість розвитку юридичного конфлікту. Стадії та фази юридичного конфлікту (В.М. Кудрявцев, А.Т. Ішмуратов). Динаміка нагромадження порушень. Латентна фаза. Демонстративна фаза. Агресивна фаза. Батальна фаза. Фінал юридичного конфлікту. Форми завершення юридичного конфлікту.

Тема 4. Управління конфліктом

Поняття управління конфліктом. Загальний зміст управління конфліктом: прогнозування, запобігання, стимулювання, регулювання та вирішення. Джерела прогнозування конфлікту. Шляхи запобігання конфлікту. Вимушені та превентивні форми запобігання конфлікту. Стимулювання конфлікту, його форми та засоби. Технології регулювання конфлікту: інформаційні, комунікативні, соціально-психологічні, організаційні. Етапи врегулювання конфлікту. Передумови, форми та засоби вирішення конфліктів. Алгоритм діяльності з управління конфліктами. Фактори прийняття конструктивних рішень щодо конфлікту. Усунення причин юридичних конфліктів на загально-соціальному і психологічному рівнях, запобігання між особовим кримінальним конфліктам. Методи підтримки співробітництва в юридичному конфлікті: згода, практична емпатія, збереження репутації,

взаємодоповнення, виключення соціальної дискримінації. Інституціоналізація відносин. Нормативні механізми (моральні, релігійні, правові, політичні).

5. Вирішення юридичного конфлікту та запобігання йому

Форми та механізми вирішення конфлікту. Досягнення консенсусу. Розподіл влад й узгоджувальні процедури. Парламентські процедури. Конституційні процедури. Тлумачення Конституції як вирішення конституційного конфлікту. Гармонізація правових актів як запобігання юридичним конфліктам: поняття і способи. Цивільне судочинство. Звернення до цивільного суду для вирішення конфлікту. Процесуальне становище осіб, що беруть участь у вирішенні конфлікту. Судовий розгляд конфлікту. Виконання судових рішень. Загальна характеристика спорів, що вирішує господарський суд. Процедури вирішення спорів. Шляхи підвищення ефективності вирішення господарських спорів. Кримінальне судочинство. Процедура вирішення спору та тип процесу. Міжнародно-правові процедури. Рішення як форма завершення міжнародного конфлікту. Методи вирішення міжнародного конфлікту. Стратегії управління конфліктами: а) концепція К. Холбрада «завдання управління кризою»; б) «стратегія контролю за конфліктами у світі, який розвивається» (Л. Блюмфельд та А. Лейс); в) посередництво; г) миротворчі операції; д) примусові дії. Квaziюридичні методи вирішення юридичних конфліктів: 1) неформальний арбітраж (види третейського суду); 2) посередництво (нейтральний слухач, співдія, змішані способи); 3) двоколіїний підхід; 4) користь консенсусу.

Розділ II. Психологія юридичного конфлікту

Тема 6. Особистість в умовах конфлікту

Психологічні особливості поведінки особистості в умовах юридичного конфлікту. Комунікативні здібності в умовах юридичного конфлікту. Врахування особливостей темпераменту в конфліктній ситуації. Екстраверти та інтроверти в умовах юридичного конфлікту. Мобільність та ригідність в умовах юридичного конфлікту. Моделі поведінки особистості в конфліктній взаємодії та їх характеристика. Стратегії поведінки особистості в конфлікті: примус, відхід, уступка, компроміс, співробітництво. Двовимірна модель Томаса-Кілмена стратегії поведінки в конфлікті. Психологічні властивості міжособистісних відносин у конфлікті (симпатії-антипатії, взаємовплив, співпереживання, взаєморозуміння). Типи конфліктних особистостей. Конфліктна особистість демонстративного, ригідного, некерованого та педантичного типів. Конфліктна особистість «безконфліктного» типу.

Застосування теорії акцентуації особистості (К. Леонгард, А. Лічко) у практиці вирішення юридичного конфлікту. Психологічний захист особистості в конфліктній ситуації.

Тема 7. Технології ефективного спілкування та раціональної поведінки юриста в конфлікті

Соціально-психологічна характеристика конфліктів у діяльності юристів (внутрішньо-особистісні, міжособистісні, групові). Поняття технологій ефективного спілкування. Спілкування як основний елемент конфліктної взаємодії. Характеристика комунікативного, інтерактивного та перцептивного аспектів спілкування юриста в конфліктній ситуації. Психологічні умови ефективного публічного впливу. Правила та норми спілкування в умовах юридичного конфлікту. Невербальні засоби спілкування в конфліктній ситуації. Технології раціональної поведінки юриста в умовах конфлікту. Забезпечення конструктивної поведінки сторін юридичного конфлікту. Застосування способів психологічної корекції та самоконтролю емоцій. Самооцінка раціональної поведінки в умовах конфлікту. Психологія переговорного процесу з вирішення конфліктів. Моделі поведінки сторін, маніпулятивні технології у переговорному процесі. Технології стратегій і тактик у переговорному процесі.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост. робота		Лекції	Практ.	Конс.	Самост. робота
Розділ І. Загальна теорія юридичного конфлікту										
Тема 1. Методологічні засади юридичної конфліктології	24	4	4	-	16	28	1	1	-	22
Тема 2. Характеристика юридичного конфлікту як соціального феномена	25	4	4	1	16	31	1	1	1	24
Тема 3. Механізми та динаміка юридичного	26	4	4	-	18	30	1	1	-	24

конфлікту										
Тема 4. Управління конфліктом	27	4	4	1	18	30	1	-	-	24
Тема 5. Вирішення юридичного конфлікту та запобігання йому	29	4	6	1	18	31	1	1	1	24
Розділ II. Психологія юридичного конфлікту										
Тема 6. Особистість в умовах конфлікту	25	4	4	1	16	30	1	1	-	24
Тема 7. Технології ефективного спілкування та раціональної поведінки юриста в конфлікті	24	4	4	-	16		-	1	-	24
Усього годин	180	28	30	4	118	180	6	6	2	166

7.3. Теми семінарських занять

Розділ I. Загальна теорія юридичного конфлікту

Тема 1. Методологічні засади юридичної конфліктології

ПЛАН

1. Ранні та загальнонаукові погляди на конфлікти.
2. Філософсько-соціологічні погляди на конфлікти.
3. Психологічні концепції конфлікту.
4. Розвиток конфліктології на пострадянському просторі і в Україні.
5. Конфліктологія як наука та її галузь – юридична конфліктологія.

Література до теми: [1, 5, 12, 17, 25, 32, 33, 53]

Основні терміни та поняття:

Юридична конфліктологія, предмет конфліктології, об'єкт конфліктології, конфліктна ситуація, проблемна ситуація, предмет конфлікту, сторони конфлікту, учасники конфлікту, об'єкт конфлікту, причини конфлікту.

Тема 2. Поняття, структура та динаміка юридичного конфлікту

ПЛАН

1. Поняття юридичного конфлікту.
2. Структура юридичного конфлікту.

3. Динаміка юридичного конфлікту.

Література до теми: [1, 5, 7, 12, 17, 36, 46, 51, 60]

Основні терміни та поняття:

Конфлікт, структура конфлікту, динаміка конфлікту, юридичний конфлікт, структура юридичного конфлікту, динаміка юридичного конфлікту.

Тема 3. Типологія та види юридичних конфліктів

ПЛАН

1. Типологія юридичного конфлікту.
2. Характеристика окремих видів юридичних конфліктів.

Література до теми: [1, 5, 7, 12, 17, 36, 46, 59, 63]

Основні терміни та поняття:

Правовий конфлікт, трудовий конфлікт, цивільний конфлікт, сімейний конфлікт, адміністративний конфлікт, кримінальний конфлікт.

Тема 4. Управління юридичними конфліктами

ПЛАН

1. Проблема управління конфліктами в сучасній конфліктології.
2. Неюридичні способи розв'язання конфліктів.
3. Правові способи розв'язання конфліктів.

Література до теми: [11-13, 14, 21, 28, 53,54]

Основні терміни та поняття:

Управління юридичними конфліктами, прогнозування, попередження, стимулювання, діагностика конфліктів, регулювання конфліктів, арбітраж, суд, примирення, мирова угода.

Тема 5. Вирішення юридичного конфлікту та запобігання йому

ПЛАН

1. Компроміс, як основний чинник вирішення конфліктної взаємодії.
2. Особливості компромісу.
3. Типи правового пізнання компромісу.

Література до теми: [1, 5, 12, 15, 17, 45, 47]

Основні терміни та поняття:

Слідчий, слідчі дії, огляд місця події, кримінальне судочинство, інформаційно-пошукові слідчі дії, інформаційно-комунікативні слідчі дії, обшук, відтворення обстановки, ситуація злочину, слідча ситуація.

Розділ II. Психологія юридичного конфлікту

Тема 6. Особистість в умовах юридичного конфлікту

ПЛАН

1. Індивідуально-психологічні особливості поведінки в конфлікті.
2. Конфліктогенні типи особистостей.
4. Стили поведінки в конфлікті.

Література до теми: [12, 20, 26, 33, 54]

Основні терміни та поняття:

Особистість, конфліктні типи, психологічні типи, стилі поведінки, заперечення, витіснення, проєкція, ідентифікація, раціоналізм, придушення, заміщення, ізоляція, конкуренція, ухилення, протистояння, співробітництво, компроміс.

7.4. Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Методологічні засади юридичної конфліктології

Завдання для організації самостійної та індивідуальної роботи:

Реферати:

1. Розвиток конфліктології в міжнародному просторі.
2. Розвиток конфліктології в Україні.

Питання для самостійної роботи:

1. Історичний розвиток конфліктології.
2. Філософсько-соціологічні особливості конфліктології.
3. Психологічні концепції в конфліктології.
4. Конфліктологія як наука.

Практичне завдання:

1. Опрацюйте основну літературу з навчальної теми.
2. Складіть плани-конспекти підготовки до семінарських занять.
3. Ознайомтеся з додатковою літературою з навчальних тем.

Тестові завдання

1. Вперше почали використовувати юридичні засоби для попередження та вирішення конфліктів:

- а) у Стародавньому Китаї;
- б) у Стародавній Греції;

- в) у Стародавньому Римі.
2. Для давньоруського судового процесу характерно:
- а) активна участь у ньому сторін конфлікту;
 - б) домінуюча роль суду у вирішенні конфліктів;
 - в) відсутність єдиної судової процедури при вирішенні конфліктів.
3. Конфліктологічні погляди в період середньовіччя розвивались під впливом:
- а) християнства;
 - б) конфуціанства;
 - в) католицизму.
4. Конфліктологічні проблеми у добу Відродження та Просвітництва набувають розуміння:
- а) божественного;
 - б) земного;
 - в) повсякденного.
5. Біхевіористи при вивченні конфліктів зосередили увагу на:
- а) зовнішніх чинниках конфліктів;
 - б) внутрішніх чинниках конфліктів;
 - в) розглядали конфлікти комплексно.
6. Когнітивістський підхід зосереджує свою увагу:
- а) на об'єктивній стороні конфлікту;
 - б) на суб'єктивній стороні конфлікту;
 - в) на об'єктивній і суб'єктивній сторонах конфлікту.
7. У психологію поняття «інтроверсія» та «екстраверсія» запровадив:
- а) З. Фрейд;
 - б) К. Хорні;
 - в) К. Юнг.
8. Перші наукові праці з конфліктології з'явилися:
- а) наприкінці 60-х років;
 - б) наприкінці 70-х років;
 - в) наприкінці 80-х років.
9. Юридична конфліктологія є галуззю:
- а) загальних конфліктологічних знань;
 - б) спеціальних конфліктологічних знань;
 - в) правової конфліктології.
10. Предметом юридичної конфліктології є:
- а) конфліктні відносини між людьми;
 - б) вивчення проблем конфліктної взаємодії між суб'єктами правовідносин;

- в) дослідження загальних законів і закономірностей виникнення та розвитку конфліктів.

Тема 2. Характеристика юридичного конфлікту як соціального феномена

Завдання для організації самостійної та індивідуальної роботи:

Реферати:

1. Сутність соціального конфлікту.
2. Функції соціального конфлікту.

Питання для самостійної роботи:

1. Юридичний конфлікт, його визначення та спрямування.
2. Особливості структури юридичного конфлікту.
3. Основні складові динаміки юридичного конфлікту.

Практичне завдання:

1. Опрацюйте основну літературу з навчальної теми.
2. Складіть плани-конспекти підготовки до семінарських занять.
3. Ознайомтеся з додатковою літературою з навчальних тем.

Тестові завдання

1. Слово «конфлікт» перекладається з латинської мови:
 - а) зіткнення;
 - б) конфронтація;
 - в) суперечність.
2. Соціальний та юридичний конфлікт співвідносяться між собою як:
 - а) соціальний та юридичний конфлікти є різновидами одного і того ж конфлікту;
 - б) соціальний конфлікт є різновидом юридичного конфлікту;
 - в) юридичний конфлікт є різновидом соціального конфлікту.
3. Юридичний конфлікт може бути позитивним явищем і виконувати позитивні функції:
 - а) так;
 - б) так, але лише за певних умов;
 - в) ні.
4. Конфлікти між фізичними особами:
 - а) завжди мають правовий характер;
 - б) завжди мають неправовий характер;
 - в) можуть мати і правовий, і неправовий характер.
5. Конфлікти між юридичними особами:
 - а) завжди мають правовий характер;
 - б) завжди мають неправовий характер;

- в) можуть мати і правовий, і неправовий характер.
6. Предметом юридичного конфлікту є:
- а) проблема або протиріччя, через які виникає конфлікт;
 - б) спірні відношення реальних матеріальних і духовних цінностей, які вирішуються у правовому полі;
 - в) об'єктивно існуюча проблема, яка має бути вирішена і тому стає причиною розходження у поглядах опонентів.
7. Основним змістом конфлікту є:
- а) зіткнення інтересів;
 - б) зіткнення потреб;
 - в) конфліктна взаємодія.
8. Образи конфліктної ситуації належать до:
- а) об'єктивної складової юридичного конфлікту;
 - б) суб'єктивної складової юридичного конфлікту;
 - в) не належать ні до об'єктивної, ні до суб'єктивної складової юридичного конфлікту.
9. Стратегія та тактика поведінки в конфлікті співвідносяться між собою:
- а) тактика — це спосіб реалізації стратегії;
 - б) стратегія — це спосіб реалізації тактик;
 - в) стратегія та тактика — незалежні одна від одної категорії.
10. Стадія виникнення об'єктивної конфліктної ситуації є:
- а) відкритою;
 - б) латентною (прихованою);
 - в) може бути і відкритою, і прихованою.

Тема 3. Типологія та види юридичних конфліктів

Завдання для організації самостійної та індивідуальної роботи:

Реферати:

1. Класифікація юридичного конфлікту залежно від характеру приписів правових норм.
2. Класифікація юридичного конфлікту за системою правозастосовних та правоохоронних органів.

Питання для самостійної роботи:

1. Аспекти типології юридичних конфліктів.
2. Характеристика правових конфліктів.
3. Характеристика трудових конфліктів.
4. Особливості кримінальних та цивільних конфліктів.
5. Міжнародні конфлікти та їх характеристика.

Практичне завдання:

1. Опрацюйте основну літературу з навчальної теми.
2. Складіть плани-конспекти підготовки до семінарських занять.
3. Ознайомтеся з додатковою літературою з навчальних тем.

Тестові завдання

1. За сферами прояву конфлікти поділяються на:
 - а) локальні, регіональні, глобальні;
 - б) політичні, економічні, міжнародні, екологічні, ідеологічні, релігійні та ін.;
 - в) внутрішньоособистісні, міжособистісні, особистісно групові, міжгрупові.
2. Економічні конфлікти можуть виникати:
 - а) лише між державами;
 - б) лише між людьми;
 - в) і між державами, і між людьми.
3. Політичні конфлікти можуть виходити за межі демократичних форм:
 - а) так, вони завжди виходять за межі цих форм;
 - б) так, але за певних умов;
 - в) ні, не можуть.
4. Ідеологічні конфлікти можуть виникати на рівні великих соціальних груп:
 - а) можуть;
 - б) не можуть, оскільки виникають лише на рівні малих соціальних груп;
 - в) не можуть, оскільки виникають лише між окремими особами.
5. Конфлікти, які характеризуються вкрай негативним відношенням сторін:
 - а) бурхливі конфлікти;
 - б) гострі довготривалі конфлікти;
 - в) слабо виражені конфлікти, що протікають повільно.
6. Конфлікти, в яких активною є лише одна зі сторін, а інша уникає конфронтації:
 - а) гострі довготривалі конфлікти;
 - б) слабо виражені конфлікти, що протікають повільно;
 - в) слабо виражені конфлікти, що протікають швидко.
7. За масштабом конфлікти поділяються на:
 - а) внутрішньо особистісні, міжособистісні, особистісно-групові, міжгрупові;
 - б) міжнаціональні, соціальні, політичні;
 - в) локальні, регіональні, глобальні.
8. Найбільш небезпечні конфлікти:
 - а) в сфері конституційного права;

- б) в сфері кримінального права;
 - в) в сфері міжнародного права.
9. Міжнародні конфлікти врегульовуються:
- а) нормами внутрішнього законодавства держав;
 - б) нормами міжнародного права;
 - в) нормами внутрішнього законодавства держав і нормами міжнародного права.
10. Юридичні конфлікти можуть виникати:
- а) лише у процесі створення законів;
 - б) лише у процесі їх реалізації чи застосування;
 - в) у процесі створення законів і в процесі їх реалізації чи застосування.

Тема 4. Управління юридичними конфліктами

Завдання для організації самостійної та індивідуальної роботи:

Реферати:

1. Розв'язання кримінально-правових конфліктів.
2. Вирішення трудових конфліктів.

Питання для самостійної роботи:

1. Управління конфліктами, проблеми та перспективи розвитку.
2. Способи розв'язання конфліктів неюридичним шляхом.
3. Особливості правових способів розв'язання конфліктів.

Практичне завдання:

1. Опрацюйте основну літературу з навчальної теми.
2. Складіть плани-конспекти підготовки до семінарських занять.
3. Ознайомтеся з додатковою літературою з навчальних тем.

Тестові завдання

1. Взаємозалежність регулювання та управління конфліктами:
 - а) регулювання та управління є складовими частинами розв'язання конфлікту;
 - б) управління є складовою частиною регулювання;
 - в) регулювання є складовою частиною управління.
2. За функціональною спрямованістю конфлікти можуть мати:
 - а) лише конструктивний характер;
 - б) лише деструктивний характер;
 - в) конструктивний і деструктивний характер.
3. Стимулювання може бути виправданим щодо деструктивних конфліктів:
 - а) так;
 - б) так, але лише за окремих умов;
 - в) ні.

4. Конфлікти з деструктивним характером — небезпечні:
- а) так;
 - б) так, але лише за певних умов;
 - в) ні.
5. Поняття попередження конфлікту ширше від поняття запобігання конфлікту:
- а) так;
 - б) ні;
 - в) поняття синонімічні.
6. Діагностика конфлікту — це:
- а) комплекс заходів, спрямований на розпалювання, загострення конфлікту;
 - б) комплекс заходів, спрямований на з'ясування причин наявного конфлікту, його спрямованості та тенденцій розвитку;
 - в) вплив на конфлікт з метою його ослаблення й обмеження, спрямування динаміки конфлікту до розв'язання.
7. Серед технологій врегулювання конфліктів виокремлюють:
- а) управлінські;
 - б) інформаційні;
 - в) аналітичні.
8. Поняття завершення конфлікту ширше від поняття розв'язання конфлікту:
- а) так;
 - б) ні;
 - в) поняття синонімічні.
9. Один із способів розв'язання конфліктів дає змогу сторонам дійти такої згоди, яка задовольнятиме кожному з них і допоможе уникнути значних матеріальних втрат:
- а) переговори;
 - б) погоджувальні процедури;
 - в) посередництво.
10. Різновидом посередницької процедури є:
- а) переговори;
 - б) примирення;
 - в) залучення третейського суду.

Тема 5. Засоби запобігання та подолання конфлікту в праві

Завдання для організації самостійної та індивідуальної роботи:

Реферати:

1. Психологія судових дебатів.

Питання для самостійної роботи:

1. Компроміс, його характеристика в конфліктології.
2. Аналіз компромісу.
3. Типи правового пізнання компромісу.

Практичне завдання:

1. Опрацюйте основну літературу з навчальної теми.
2. Складіть плани-конспекти підготовки до семінарських занять.
3. Ознайомтеся з додатковою літературою з навчальних тем.
4. Розгляньте запропоновані справи та виконайте завдання.

Вправа 1

У психології управління персоналом на основі численних спостережень виявлені наступні закономірності:

- чим повніше в системі управління представлені позитивні неформальних відносин;
- чим повніше в процесі управління представлені позитивні неформальні відносини, тим менше можливостей для прояву негативних формальних відносин.

Справедливими є і протилежні думки.

Завдання

1. Проаналізуйте суть представлених закономірностей і сформулюйте чітко власне розуміння співвідношення формальних і неформальних відносин у процесі управління персоналом органів правопорядку.
2. Пригадаєте основні психологічні характеристики формальних і неформальних відносин, звернувшись до досвіду юридичної практики.
3. Сформулюйте основні напрями обліку вказаних закономірностей у процесі організації діяльності і взаємодії структурних підрозділів органів правопорядку.

Вправа 2

Назвіть психологічні чинники, які найчастіше здійснюють вплив на правову психологію населення.

Завдання

1. Визначте, які з цих чинників мають вплив на кримінальну і оперативну ситуацію в районі (місті, області — виберіть щось одне за своїм бажанням), де ви живете.
2. Із названих чинників, що мають вплив на стан законності і правопорядку, виділіть дві групи (з трьома-п'ятьма чинниками в кожній), перша з яких має найбільший позитивний вплив, а друга — найбільший негативний.

Постарайтеся, щоб у кожній групі були не тільки фонові чинники, що відносяться до стану всього українського суспільства, але й ті, що залежать від місцевих органів влади, населення.

У чому конкретно полягає їх вплив на правову психологію всього населення міста (району, області, країни) і на правову психологію окремих громадян. Які сприятливі і несприятливі явища ці чинники викликають у них?

3. Конкретизуйте свій аналітичний пошук: чітко оцініть вплив діяльності правоохоронних органів міста (району, області, країни) на правову психологію населення за двома напрямками: а) що і як позначається позитивно і б) що і як позначається негативно.

4. Завершіть аналіз, відповівши на питання: що і як можна покращити в роботі правоохоронних органів (що залежить від людей, які працюють у них) міста (району, області, країни), щоб почати або прискорити зміни в правовій психології населення у напрямі до підвищення рівня її розвитку, до рівня правової культури?

5. Спробуйте повторити завдання щодо правового органу, в якому ви збираєтеся працювати або вже працюєте.

Вправа 3

Уявіть, що керівництво вам доручило вивчити конфліктологічні тенденції корисливої злочинності серед населення вашого району (міста, області, країни). Для цього вам треба розробити опитувальник.

У ньому, зокрема, слід передбачити питання для вивчення правових позицій і очікувань опитуваних. Нижче наведений приблизний перелік їх.

Завдання

Сформулюйте для кожного питання варіанти можливих відповідей (від трьох до п'яти), які повинні відобразити різні види позицій і сподівань громадян.

1. Яка частина осіб, що проживають у вашому районі (місті, області), вдаються до незаконного (кримінального) способу матеріального забезпечення?

2. Чи змінюється сьогодні така позиція людей?

3. Яка позиція великої частини людей, що мають приблизно ваше соціальне становище, щодо злочинного способу матеріального забезпечення?

4. Яка тенденція характерна сьогодні для такої позиції людей вашого віку і соціального статусу?

5. Як ставиться більшість працездатних людей до правомірного способу матеріального забезпечення?

6. Чи змінюється сьогодні ставлення людей до правомірного способу забезпечення матеріального достатку?

7. Яка частина людей, що проживають у вашому районі (місті, області), буде надавати допомогу правоохоронним органам у розкритті злочину?

Завдання

Розробіть аналогічний опитувальник для вивчення соціально-психологічних передумов кримінально-правових конфліктів.

Вправа 4

Прочитайте уривок з розповіді «По мосту» німецького письменника Генріха Белля. «Історія цього будинку не давала мені спокою. Я став задумливим, недбалим у роботі. Так, насправді недбалим. Я дуже багато роздумував. Одного разу навіть забув узяти теку «Спінні справи», чим накликав на себе гнів начальника окружного управління. Він викликав мене до себе, він тремтів від обурення. – Грабовські, — сказав він мені, — я чув, Ви забули теку «Спінні справи». Служба над усе, Грабовські! Оскільки я терпляче мовчав, начальник продовжував ще строгішим голосом:

– Кур'єр Грабовські, я Вас попереджаю: розтяпам не місце у загальнонімецькому товаристві мисливського собаківництва. Ми можемо забезпечити себе кваліфікованими службовцями...

Він грізно подивився на мене, але раптом його погляд став лагіднішим.

– Можливо, у Вас які-небудь особисті неприємності?

Я тихо сказав:

– Так.

– Що трапилося? — запитав він вже іншим тоном. У відповідь я тільки похитав головою.

– Чи можу я Вам допомогти? Скажіть чим?

– Дайте мені один вільний день, пане начальнику. Більше мені нічого не треба.

Він великодушно кивнув.

– І не сприймайте цей наганяй близько до серця. Врешті-решт забути теку може кожний. А в іншому ми Вами задоволені...

Я тріумфував. Сцена ця відбулася в середу, і на завтра, в четвер, я був вільний».

Питання

1. Яка частина розмови начальника з підлеглим може призвести до конфлікту як характерна для «бюрократичної особи»?

2. Яким чином і яким психологічним прийомом кур'єрові Грабовські вдалося змінити зміст, характер і тональність монологу начальника окружного управління?

3. Дайте характеристику стилю управлінської діяльності керівника окружного

управління загальнонімецького товариства мисливського собаківництва. Чи є він конфліктогенним?

4. Проаналізуйте поведінку кур'єра Грабовські в цій ситуації.

Вправа 5

При дослідженні психологічних аспектів організаційних відносин виявлено чинники, що впливають на ступінь нормативно-правового регулювання конфліктності поведінки працівників:

- а) необхідність дотримуватись законів і підзаконних актів;
- б) вибір тактичних прийомів вирішення організаційних завдань;
- в) важливість напряму діяльності (наприклад: фінансова, забезпечення безпеки громадян і співробітників і т. д.);
- г) планування особистої праці і вибір пріоритетних завдань в конкретний час на закріпленій ділянці роботи;
- д) реалізація обов'язків, прав і відповідальності працівників;
- е) впровадження передового досвіду і нововведень;
- є) сумісні дії багатьох працівників;
- ж) застосування науково-практичних рекомендацій;
- з) діяльність в умовах зміни звичних режимів роботи (екстремальні ситуації, стихійні лиха і т. п.);
- и) підвищення рівня професійної і психологічної підготовленості;
- і) вирішення стикових завдань в умовах взаємодії різних структурних підрозділів органу внутрішніх справ;
- ї) вдосконалення організації особистої праці, раціоналізація.

Завдання

Ознайомтеся з описаними конфліктогенними чинниками. Виберіть з них дві групи чинників:

1. Такі, що спонукають до детального нормування діяльності працівників.
2. Такі, що сприяють самостійності і опираються на самоорганізацію працівників.

Вправа 6

Відомий американський фахівець у сфері людського спілкування Дейл Карнегі давав такі рекомендації (Карнегі Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей):

- а) «На світі є тільки один спосіб спонукати кого-небудь щось зробити.... І він полягає в тому, щоб примусити іншу людину захотіти це зробити. Пам'ятайте — іншого способу немає. Звичайно, ви можете під дулом револьвера примусити людину віддати вам свій годинник. Ви можете примусити службовця працювати, загрожуючи йому звільненням у разі його відмови. Ви можете примусити дитину робити те, що хочете, за допомогою

батога і погрози. Проте ці грубі методи матимуть небажані наслідки. Єдиний спосіб, яким я можу спонукати вас що-небудь зробити, — це дати вам те, що ви бажаєте»;

б) «Кожного літа я їжджу... на рибну ловлю. Я дуже люблю суницю із вершками, але зрозумів, що з якогось дива риба надає перевагу черв'якам. Тому, коли я їду на рибну ловлю, я не думаю про те, що сам хочу. Я думаю про те, чого хоче риба. Я не насаджую на гачок як приманку суницю із вершками, а підманюю рибу черв'яком або цвіркуном, кажучи: «Чи не хочеш спробувати?» Чом би нам не чинити так само розумно, щоб привернути до себе людей?»

Завдання

1. Ці рекомендації сформульовані в 30-ті роки минулого століття, а як їх оцінити з сучасних позицій?
2. Якщо ви вважаєте їх цікавими і такими, що мають хоча б якесь значення, то чи можна застосовувати їх у роботі юриста, щоб запобігти конфліктним ситуаціям? Коли і за яких обставин?

Тема 6. Особистість в умовах юридичного конфлікту

Завдання для організації самостійної та індивідуальної роботи:

Реферати:

1. Врахування особливостей темпераменту в конфліктній ситуації.
2. Екстраверти та інтроверти в умовах конфлікту.

Питання для самостійної роботи:

1. Індивідуально-психологічні особливості поведінки в конфлікті.
2. Конфліктогенні типи особистостей.
3. Характерні особливості контактності особистостей.
4. Стили поведінки в конфлікті.
5. Механізми процесу взаємодії.

Практичні завдання:

1. Опрацюйте основну літературу з навчальної теми.
2. Складіть плани-конспекти підготовки до семінарських занять.
3. Ознайомтеся з додатковою літературою з навчальних тем.

Тестові завдання

1. Такий тип темпераменту характеризується підвищеною чутливістю й збудженістю:
 - а) холеричний;
 - б) сангвінічний;
 - в) меланхолічний.
2. Такий тип темпераменту відзначається наполегливістю в досягненні мети:

- а) сангвінічний;
 - б) флегматичний;
 - в) меланхолічний.
3. Такий тип темпераменту відзначається помітною психічною активністю, швидко реагує на зміну ситуації:
- а) сангвінічний;
 - б) меланхолічний;
 - в) холеричний.
4. Такий тип темпераменту характеризується підвищеною збудженістю та неврівноваженістю:
- а) холеричний;
 - б) сангвінічний;
 - в) меланхолічний.
5. Такий тип темпераменту має найбільший діапазон узгодження з іншими типами темпераменту:
- а) сангвінічний;
 - б) меланхолічний;
 - в) флегматичний.
6. Такий аспект психологічних рис можна зарахувати до темпераменту:
- а) динамічний;
 - б) статичний;
 - в) динамічний і статичний.
7. Всі люди є конфліктними за своєю природою:
- а) всі люди;
 - б) більшість людей;
 - в) далеко не всі люди.
8. Класифікують типи людей за характером пізнавальної діяльності та способами прийняття рішень:
- а) емоційний, аналітичний, відчуваючий, інтуїтивний;
 - б) гіпертимний, демонстративний, збудливий, педантичний;
 - в) дистимічний, циклоїдний, емотивний, екзальтований.
9. Схильність до поступок, непослідовність в оцінках, судженнях, поведінці характерна для такої моделі конфліктної поведінки:
- а) конструктивна;
 - б) деструктивна;
 - в) конформістська.
10. Такий стиль поведінки в конфлікті найбільш характерний для вирішення юридичних конфліктів:
- а) стиль компромісу;

- б) стиль конкуренції;
- в) стиль співробітництва.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основна

1. Конституція України. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI
URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Анцупов А. Я., Мальшев А. А. Введение в конфликтологию. Киев, 1996.
4. Анцупов А. Я., Шипилов А. И. Конфликтология. Москва, 1999.
5. Бандурка А. М., Друзь В. А. Конфликтология: учеб. пособие. Харьков, 1997.
6. Вишнякова Н. Ф. Конфликтология. Минск, 2002.
7. Ворожейкин И. Е., Кибанов А. Я., Захаров Д. К. Конфликтология: учебник. Москва, 2000.
8. Герасіна Л. М., Панов М. І. Конфліктологія: підручник. Харків, 2002.
9. Громова О. Н. Конфликтология: курс лекций. Москва, 2000.
10. Дмитриев А. В. Конфликтология: учеб. пособие. Москва, 2000.
11. Дмитриев А., Кудрявцев В., Кудрявцев С. Введение в общую теорию конфликтов: Юридическая конфликтология. Ч. 1. Москва, 1993.
12. Дмитриев А. В. и др. Основы конфликтологии: учеб. пособие. Москва, 1997.
13. Донченко Е. А., Титаренко Т. М. Личность: конфликт, гармония. Киев, 1989.
14. Здравомыслов А. Г. Социология конфликта. Москва, 1995.
15. Зеркин Д. П. Основы конфликтологии. Ростов н/Д, 1998.
16. Иванов В. М., Иванова О. В. Юридична конфліктологія. Киев, 2004.
17. Ишмуратов А. Т. Конфлікт і згода: Основи когнітивної теорії конфліктів. Київ, 1996.
18. Кудрявцев В. Н. Основы конфликтологии: учеб. пособие. Москва, 1997.
19. Ложкин Г. В., Повякель Н. И. Практическая психология конфликта: учеб. пособие. Киев, 2000.
20. Пірен М. І. Основи конфліктології. Київ, 1997.
21. Пірен М. І. Конфліктологія: підручник. Київ, 2003.
22. Скибицька Л. І. Конфліктологія. Київ, 1999.
23. Скотт Дж. Г. Конфликты и пути их преодоления. К., 1991.
24. Уткин Э. А. Конфликтология. Теория и практика. Москва, 1998.

Додаткова

25. Беззубко Л. В., Зюнькін А. Г., Калина А. В. Управління трудовими конфліктами: навч. посіб. Київ, 2004.
26. Бекешкіна І. Е. Конфліктологічний підхід до сучасної ситуації в Україні. Київ, 1994.
27. Гірник А. М. Посередництво в трудових конфліктах. Київ, 1998.
28. Грузінова Л. П. Трудові спори: навч. посіб. Київ, 2002.
29. Дружинин В. В., Конторов Д. С., Конторов М. Д. Введение в теорію конфликта. Москва, 1989.
30. Запрудский Ю. Г. Социальный конфликт (политологический анализ). Ростов н/Д, 1992.
31. Здравомыслов А. Г. Социология конфликта. Москва, 1995.
32. Зеркин Д. П. Основы конфликтологии. Ростов н/Д, 1998.
33. Иванов В. М., Иванова О. В. Юридична конфліктологія. Київ, 2004.
34. Иванов В. Н., Смолянский В. Г. Конфликты и конфликтология. Москва, 1994.
35. Карнеги Д. Как приобретать друзей и оказывать влияние на людей. К., 1989.
36. Козырев Г. И. Введение в конфликтологию. Москва, 1999.
37. Корнев М. Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія: Підручник. Київ, 1995.
38. Кудрявцев С. В. Конфликт и насильственное преступление. Москва, 1991.
39. Линчевский Э. Э. Контакты и конфликты. Москва, 2000.
40. Ложкін Г. В., Сьомін С. В., Петровська Т. В. та ін. Конфлікти у сумісній діяльності. Київ, 1997.
41. Мастенбрук У. Управление конфликтными ситуациями и развитие организации. Москва, 1996.
42. Обозов Н. Н., Щёкин Г. В. Психология работы с людьми: учеб. пособие. Киев, 1999.
43. Петровский А. В. Введение в психологию. Москва, 1995.
44. Пірен М. І. Деонтологія конфліктів та управління. Київ, 2001.
45. Сулимова Т. С. Социальная работа и конструктивное разрешение конфликтов. Москва, 1996.
46. Усатий Г. О. Кримінально-правовий компроміс. Киев, 2001.
47. Фишер Р., Юри У. Путь к согласию, или переговоры без поражения. Москва, 1990.
48. Фрейд З. Психология бессознательного. Москва, 1990.
49. Фролов С. Ф. Социология: сотрудничество и конфликты. Москва, 1997.
50. Херсонский Б. Г., Дворяк С. В. Психология и психопрофілактика семейных конфликтов. Киев, 1991.

51. Чумиков А. Н. Социально-политический конфликт: теоретические и прикладные аспекты. Москва, 1993.
52. Шейнов В. П. Конфликты в нашей жизни и их разрешение. Минск, 1996.
53. Щёкин Г. В. Визуальная психодиагностика и ее методы. Киев, 1992.
54. Щёкин Г. В. Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению. Киев, 2001.
55. Щёкин Г. В. Организация и психология управления персоналом. Киев, 2002.

Інформаційні ресурси:

1. Lex: правовой портал: http://ukr-pravo.at.ua/index/porivnjalne_pravoznavstvo_novij_pidruchnik_z_porivnjalnogo_pravoznavstva/0-4320
2. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій: <http://ials.sas.ac.uk/library/library.asp>
3. Підручники онлайн: <http://textbooks.net.ua/content/section/29/35/>
4. Портал «Право України»: <http://pravo-ukraine.org.ua/resyrsi/biblioteka/sravnitelnoe-pravovedenie/6869-porivnyalne-pravoznavstvo-pidruchnik-sajidov-a-x>
5. Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету: <http://library.law.yale.edu/>
6. Юридичний портал: навчальна і довідкова література: <http://yport.inf.ua/sravnitelnoe-pravovedenie-osnovnyie-pravovyie.html>.